

De veertigers Mark Rutte en Diederik Samsom schelen slechts vier jaar. Het pragmatisme dat hun generatie kenmerkt kan hen helpen, stellen generatiedeskundigen. 'Als ze maar niet vervallen in de oude leidersstijl, omdat ze denken dat dat zo hoort.'

'Dit kan een droomtandem worden'

Edwin Kreulen

Op de ochtend na de verkiezingen landde socioloog Prits Spangenberg met het vliegtuig in Parijs. Daar vernam hij dat VVD en PvdA zo groot waren geworden dat de voornamannen Mark Rutte en Diederik Samsom eventueel al samen een kabinet zouden kunnen vormen. "Ik dacht direct: dat is een potentieel droomtandem."

Spangenberg is oprichter van Motivaction, het bureau dat het onderzoek naar de politieke voorkeur van burgers uitbreidde naar de waarden die deze burgers hebben. En juist als het gaat om de waarden van beide politieke leiders zit het volgens Spangenberg goed. "Ik denk op de eerste plaats niet eens aan het kleine verschil in leeftijd. Wat ik veel belangrijker vindt: de mentaliteitsafstand tussen hen is klein. Neem de positie die Rutte en Samsom innemen als het gaat om het evenwicht tussen idealisme en materialisme."

Op de centren passen is belangrijk, evenals een vorm van idealisme, maar voor samenwerking is het belangrijker dat je er ongeveer gelijk over denkt. Spangenberg: "Kijk dan bijvoorbeeld hoe ze hun tijd buiten de politiek besteden: Rutte geeft les op een vmbo-school en Samsom was straalhoekmedewerker. En allebei niet voor een enkel werkbezoekje, maar voor langere tijd. Dat geeft bij beiden een hoge mate van idealisme aan. En een andere instelling dan de minister die in zijn dienstswagen met chauffeur van de ene naar de andere locatie rijdt en zo nooit in contact komt met de straat. En dus niet de dingen recht voor z'n raap gezegd krijgt, zoals gebeurt op een straathoek of een vmbo-school. Ik zie wat mentaliteit betreft eigenlijk meer overeenkomsten tussen Rutte en Samsom dan verschillen."

Mark Rutte werd geboren in 1967 en Diederik Samsom vier jaar later, waarmee ze volgens de beroemde generatie-indeling van de Utrechtse socioloog Henk Becker net tot twee verschillende generaties behoren. Rutte en zijn jaargenoten zouden nog iets meer hun positie verworven moeten hebben in de economisch lastige jaren tachtig, bij Samsom en anderen geboren in 1971 zou dat vanzelfsprekender zijn en zou men al ongeduldig wachten op nieuwe ontwikkelingen.

"Maar de scheidslijn is natuurlijk niet zo handiglijk", zegt Spangenberg. "Ze behoren beiden wel tot een generatie die pragmatischer is dan de generaties daarvoor. Niet zeuren, aanpakken. Mensen uit hun generatie kijken waar de kansen liggen, en niet de bedreigingen. Ze kunnen doorgeans flexibel met hun ideologische achtergrond omgaan dan ouderen. Dat heb je bij Rutte natuurlijk nog wat sterker gezien dan bij Samsom, door zijn keuze voor de gedoedepartener van het vorige kabinet. Het lijkt erop dat de adviseurs van Rutte ook pragmatischer van aard zijn."

In een bepaald opzicht heeft een kabinet iets weg van een bedrijf: het land moet geregeerd worden", zegt Spangenberg. "Er moet gekoken worden waar de kansen zijn en de bedreigingen, en keuzes worden gemaakt. Het helpt dan om een pragmatische houding te hebben, niet al te ideologisch gekleurd. En zeker als de mensen in de leiding diezelfde

Rutte en Samsom in de Tweede Kamer. 'Openheid hoort bij hun generatie'.

FOTO WERNY CRONE

houding hebben." Ook al zeggen mensen dat ze collega's uitkiezen vanwege hun professionele kwaliteiten, in de praktijk kiezen we vaak de mensen die wat waarden betreft dicht bij ons staan.

Het kan soms helpen als politieke leiders ongereper eken oud zijn. Zo scheelden de voornamannen van het langst zittende kabinet na de oorlog, Ruud Lubbers en Wim Kok, slechts een jaar. Organisationspsycholoog Aart Bontekoning deelt het optimisme van Spangenberg: "Afgaande op dat wat ik zie, zitten Rutte en Samsom

dicht bij elkaar. Ze hebben beiden verbindende krachten. Ze gaan anders om met verschillen dan oudere leiders, bij wie het vaak om hierarchie draait. De nieuwe generatie gaat op zoek naar onderdelen waar ze elkaar kunnen versterken. Ze vragen zich af: waar zijn we het wel eens? Anders dan bijvoorbeeld de tijd van Dries van Agt en Joop den Uyl, die ieder gelijk wilden hebben, is de generatie van Rutte en Samsom volgens Bontekoning er niet op gericht de ander te overtuigen. "Ze accepteren verschillen."

Bontekoning schreef het proefschrift 'Generaties in organisaties' en adviseert onder meer managers in het bedrijfsleven. Hij ontwaart dit nieuwe type leider steeds vaker. "Veel opener, niet gericht op hiërarchie en formaliteiten. Ze hebben wel een valkuil: op het werk zijn ze nogal eens geneigd om toch dat 'oude' hiërarchische gedrag te vertonen. Ook onder invloed van de oudere generatie, of omdat ze het idee hebben dat het zo hoort als leider. Als ze zich

daarvan bewust worden, ben je al een heel stuk verder. Vaak vraag ik hoe ze zich thuis opstellen. En dan blijkt dat de nieuwe generatie met de kinderen heel anders omgaat: ze staan er naast, ze zijn coachend. Een advies zou dan kunnen zijn: gedraag je op je werk net zoals thuis."

Openheid hoort bij de generatie van Samsom en Rutte, bevestigd Spangenberg. "Neem de reactie van Samsom toen hem werd gevraagd waarom hij tijdens de thronovrede even wegdommelde. Hij gaf dat direct toe. Vroeger zouden politici eer-

der de situatie krampachtig mooier gemaakt proberen te hebben. Dat hoeft deze generatie niet. Die weet wel dat iedereen snapt dat politici ook mensen zijn. Zo maakt Rutte ook fouten terwijl hij veel dossiers tegelijk moet bijhouden, en hij geeft dat toe."

Spangenberg verwijst naar het koppel Jan Peter Balkenende en Wouter Bos - het leeftijdverschil tussen deze twee coalitiepartijen was met zeven jaar iets groter dan bij het huidige koppel dat om de onderhandelingstafel zit. "De afstand in mentaliteit was enorm. Bos was losser en pragmatischer. Balkenende hechte meer waarde aan formaliteiten, was gezaggetrouwer. Vooral als het lastig wordt, gaan die verschillen opspelen. Balkenende en Job Cohen, dat zou een veel betere combinatie geweest zijn, misschien waren daarmee de zaken zelfs anders gelopen."

"Jonge mensen worden vaak egoïstisch genoemd. Nou, het zijn dan wel misschien allemaal zelfstandigen wat houding betreft, samenwerken zit er van jongs af aan al in. Ze communiceren snel. Ze hebben misschien hoogstens een beetje behoefte aan wat coaching, om te zorgen dat ze niet tenonder gaan aan alle stress van dat snelle communiceren en samenwerken, of om te zorgen dat het niet allemaal oppervlakkig blijft. Maar ik denk dat Rutte en Samsom oud genoeg zijn, die kunnen daar wel zelf voor zorgen."

Is het dan allemaal halloelujah wat de mogelijke coalitiepartners betreft? Bij Mark Rutte ziet Bontekoning de afgelopen jaren al wel een beetje verstarung, minder openheid. "Ik heb hem jaren geleden meegemaakt en volgens mij houdt hij helemaal niet van een formele opstelling. Maar die is er toch een beetje ingeslopen. Samsom is wat dat betreft nog frisser: Die zegt gewoon waar het op staat. Zoals hij deze week direct zei dat hij niet meten wilde praten over het uitzetten van gewortelde asielkinderen. Misschien speelt daar toch bij mee dat hij vier jaar jonger is dan Rutte."

Spangenberg - net als psycholoog Bontekoning lid van de protestgeneratie, oftewel de babyboomers - ziet wel een bedreiging voor de band tussen beide politici. Dat is de ideologische achterban in de partij. "Bij de PvdA speelt dat denk ik het sterkst. Er kunnen maar een paar leden hun stem verliezen en de discussie kan ineens veranderen, waarbij die pragmatische houding onder druk komt te staan. De ideologie kan een ballast zijn. Omdat Rutte en Samsom dicht bij elkaar zitten, is het wel aannemelijk dat ze van elkaar begrijpen dat er druk vanuit de partij is."

Misschien ziet hij de samenwerking nu te zonnig in en rollen de heren over een jaar wektrend over straat, geeft de socioloog toe. "Maar dat je teleurgesteld kunt worden, vind ik geen reden om nu niet optimistisch te zijn."

Toekomstige leiders hebben het volgens Bontekoning wellicht nog makkelijker. "Wat samenwerken betreft, gaat het steeds beter met de ouders. Men is beter opgeleid en de ouders hebben meer aandacht aan de opvoeding besteed. Dat komt ook de invloed van vrouwen die nog steeds toeneemt. Die zijn gericht op samenwerking, ledere generatie is beter, en dat komt door de vrouwen."

De generaties

- Voortroonlogse generatie (geboren 1910-1930)
- Stille generatie (1931-1940)
- Protestgeneratie (1941-1955)
- Vertorpen generatie (1956-1970)
- Pragmatische generatie (1971-1985)
- Grenzeloze generatie (na 1985)

- Mark Rutte (1967) en Diederik Samsom (1971)
- Jan Peter Balkenende (1956) en Wouter Ros (1963)
- Ruud Lubbers (1939) en Wim Kok (1938)
- Dries van Agt (1931) en Joop den Uyl (1919)

Politieke tandems